

به نام خدا

پاسخ پیشنهادی فعالیت های جغرافیای ۳ پایه دوازدهم

فصل اول: جغرافیای سکونتگاهها	عنوان درس: شهرها و روستاها	شماره درس: اول	صفحات ۲۰-۲
تنظیم از: ناهید عرب	استان خراسان جنوبی - شهرستان بیرجند	سال تحصیلی ۹۸-۹۷	
فعالیت صفحه ۳:			
سؤال ۱	الف- پرس و جو کنید هسته اولیه روستا یا شهر شما کجاست؟ وهم اکنون در کدام بخش و جهت جغرافیایی آن قرار گرفته است؟		
پاسخ پیشنهادی	الف- هسته اولیه شهر بیرجند، محله چهار درخت است که هم اکنون در مرکز شهر بیرجند قرار دارد. ویا هسته اولیه شهر قم محله لب چال است .		
	ب- با هدایت معلم از این ناحیه بازدید و گزارشی همراه با عکس و فیلم از آن تهیه کنید.		
پاسخ پیشنهادی	می توانید از هسته اولیه شهر و یا روستای محل زندگی تان عکس و فیلم تهیه کنید و در کلاس به نمایش در آورید. مثلاً از محله چهاردرخت بازدید به عمل آید و از دانش آموزان خواسته شود گزارشی در این باره تهیه و به کلاس ارائه دهند.		
	محله چهار درخت بعد از بافت تاریخی و فرهنگی شهرهای یزد و کاشان جزو بافت های ارزشمند تاریخی است، در حالی که بافت تاریخی بسیاری از شهرها از بین رفته است، محله تاریخی چهاردرخت به عنوان هسته اولیه شهر بیرجند در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است.		
سؤال ۲	آیا معمولاً هسته اولیه شهرها و روستاها بافت تاریخی و قدیمی آنهاست؟ مثالی بیاورید.		
پاسخ پیشنهادی	الف- بله معمولاً هسته اولیه شهرها و روستاها بافت تاریخی و قدیمی آنهاست. مثال: هسته اولیه شهر مشهد: از ترکیب نوغان و دهکده سناباد شکل گرفته است. شهر اصفهان: جو با ره اصلی ترین هسته اولیه شهر اصفهان است. شهر تهران: محله سنگلج، محله ارک، محله چاله میدان، محله بازار، محله عودلاجان هسته اولیه شهر است. شهر قم: محله لب چال هسته اولیه شهر قم است. شهر تبریز: مجموعه ابواب البری ربع رشیدی هسته اولیه شهر است. شهر بیرجند: محله چهار درخت		
	ب- به نظر شما چرا امروزه برنامه ریزان به حفاظت و بازسازی بخش هسته اولیه شهرها و روستاها و جلوگیری از تخریب و نابودی آن توجه می کنند؟ توضیح دهید.		
پاسخ پیشنهادی	زیرا نشان دهنده سبک زندگی، فرهنگ و آداب رسوم گذشتگان است. همچنین سبک معماری هسته اولیه شهرها و روستاها متناسب با شرایط اقلیمی هر منطقه است که می تواند الگوی مناسبی برای بهینه سازی مصرف انرژی در زمان کنونی باشد.		
فعالیت صفحه ۵			
سؤال ۱	با استفاده از نقشه طبیعی و انسانی، موقعیت شهر قاهره را در ارتباط با عوامل طبیعی و انسانی محیط پیرامون آن توضیح دهید.		
پاسخ پیشنهادی	شهر قاهره پایتخت کشور مصر و بزرگترین شهر جهان عرب و خاورمیانه است. این شهر در شمال شرقی مصر و در نزدیکی دلتای نیل جای دارد و نیل از میان آن می گذرد. شهر قاهره در طول نیل کشیده شده است و در ۱۶۵ کیلومتری جنوب دریای مدیترانه و در ۱۲۰ کیلومتری غرب کانال سوئز قرار دارد. این کلان شهر با ۱۴/۴۵۰/۰۰۰ نفر جمعیت و ۳۰۸۵ کیلومتر مربع مساحت شانزدهمین شهر پرجمعیت جهان است.		
سؤال ۲	با راهنمایی معلم روی نقشه مقر (مکان استقرار) و موقعیت چند شهر و روستا را بیابید و توضیح دهید.		
پاسخ پیشنهادی	کار عملی دانش آموزان		

<p>در کلاس درس با استفاده از نقشه استان خود یا سایر استان هاف یا با جستجو در اینترنت ، می توان ضمن نشان دادن موقعیت ریاضی یک شهر یا روستاها با استفاده از نقشه های بزرگ مقیاس اگر در دسترس باشد مقرر (مکان استقرار شهر) وموقعیت چند روستا وشهر به دانش آموزان نشان داده شود.</p>																																									
<p>فرض کنید گروهی می خواهند از بین ۵ مکان، یک مکان مناسب برای ایجاد سکونتگاه روستایی انتخاب کنند. ابتدا تصویر را مشاهده کنید وسپس با توجه به موارد جدول به هر مکان امتیاز بدهید و با توجه به مجموع امتیازات مکان مناسب را معرفی کنید.</p>	<p>سؤال ۳</p>																																								
<p>خوب: ۴ امتیاز - متوسط: ۳ امتیاز - ضعیف: ۲ امتیاز - خیلی ضعیف: ۱ امتیاز</p> <table border="1" data-bbox="360 474 1058 891"> <thead> <tr> <th>امکانات موجود</th> <th>الف</th> <th>ب</th> <th>ج</th> <th>د</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>دسترسی به آب</td> <td>۴</td> <td>۳</td> <td>۴</td> <td>۱</td> </tr> <tr> <td>کشت غلات</td> <td>۲</td> <td>۴</td> <td>۴</td> <td>۱</td> </tr> <tr> <td>مناسب برای چرای دام</td> <td>۱</td> <td>۲</td> <td>۲</td> <td>۴</td> </tr> <tr> <td>دسترسی به چوب برای سوخت</td> <td>۱</td> <td>۲</td> <td>۲</td> <td>۴</td> </tr> <tr> <td>موقعیت دفاعی</td> <td>۲</td> <td>۲</td> <td>۴</td> <td>۴</td> </tr> <tr> <td>غیر سیلابی بودن</td> <td>۱</td> <td>۱</td> <td>۴</td> <td>۴</td> </tr> <tr> <td>جمع امتیازات</td> <td>۱۱</td> <td>۱۴</td> <td>۲۰</td> <td>۱۷</td> </tr> </tbody> </table> <p>با توجه به جمع امتیازات مکان ج بهترین مکان برای ایجاد یک سکونتگاه روستایی است.</p>	امکانات موجود	الف	ب	ج	د	دسترسی به آب	۴	۳	۴	۱	کشت غلات	۲	۴	۴	۱	مناسب برای چرای دام	۱	۲	۲	۴	دسترسی به چوب برای سوخت	۱	۲	۲	۴	موقعیت دفاعی	۲	۲	۴	۴	غیر سیلابی بودن	۱	۱	۴	۴	جمع امتیازات	۱۱	۱۴	۲۰	۱۷	<p>پاسخ پیشنهادی</p>
امکانات موجود	الف	ب	ج	د																																					
دسترسی به آب	۴	۳	۴	۱																																					
کشت غلات	۲	۴	۴	۱																																					
مناسب برای چرای دام	۱	۲	۲	۴																																					
دسترسی به چوب برای سوخت	۱	۲	۲	۴																																					
موقعیت دفاعی	۲	۲	۴	۴																																					
غیر سیلابی بودن	۱	۱	۴	۴																																					
جمع امتیازات	۱۱	۱۴	۲۰	۱۷																																					
<p>فعالیت صفحه ۶</p>																																									
<p>در این بخش با برخی از تفاوت های شهر و روستا آشنا شدید اکنون فکر کنیدو دست کم پنج مورد شباهت های سکونتگاههای روستایی وشهری را بیان کنید.</p>	<p>سؤال ۱</p>																																								
<p>شباهت های سکونتگاه های روستایی وشهری</p> <p>۱- در شکل گیری هر دو نوع سکونتگاه عوامل طبیعی از جمله آب فراوان، خاک حاصلخیز وآب وهوای مناسب نقش دارند.</p> <p>۲- در شکل گیری هر دونوع سکونتگاه عوامل انسانی از جمله موقعیت دفاعی خوب، ظرفیت اشتغال زایی، نیروی انسانی ، پیشینه تاریخی نقش دارند.</p> <p>۳- در هر دونوع سکونتگاه مسایل فرهنگی، اقتصادی، تاریخی، اجتماعی به چشم می خورد .</p> <p>۴- یکجانشینی از ویژگی های دیگر هر دو نوع سکونتگاه است.</p> <p>۵- هر دو نوع سکونتگاه شهری وروستایی با یکدیگر روابط متقابل دارند ونادیده گرفتن هر کدام موجب عدم پیشرفت دیگری می شود وبالعکس توسعه هر یک از سکونتگاهها ، توسعه دیگری را به همراه خواهد داشت. وتوجه به توسعه پایدار در هر دو نوع سکونتگاه لازم وضروری است .</p>	<p>پاسخ پیشنهادی</p>																																								
<p>فعالیت صفحه ۹</p>																																									
<p>با توجه به نمودار هرمی سلسله مراتب سکونتگاهها چه رابطه ای میان سکونتگاهها و وسعت حوزه نفوذ آنها وجود دارد؟</p>	<p>سؤال ۱</p>																																								
<p>سکونتگاههای کوچک یا کم جمعیت معمولا خدمات محدودتری را به ساکنان ارائه می دهند ودر سکونتگاه های بزرگ تر تعداد وتنوع خدمات بسیار زیاد است.هر چه رتبه سکونتگاه پایین تر باشدحوزه نفوذ آن کوچکتر است.</p>	<p>پاسخ پیشنهادی</p>																																								
<p>شکل مقابل سه مغازه را در یک شهر کوچک نشان می دهد. الف- شکل ووسعت حوزه نفوذ سه مغازه را باهم مقایسه کنید.</p>	<p>سؤال ۲</p>																																								

<p>الف- حوزه نفوذ مغازه ۲ از همه وسیع تر است و دامنه نفوذ آن در قسمتی که مغازه های ۱ و ۳ قرار دارند ، محدود تر است و در قسمتی که مغازه دیگری وجود ندارد بیشتر وسعت یافته است. زیرا مانعی برای توسعه این مغازه وجود ندارد. اما مغازه ۳ که حوزه نفوذ آن در رتبه دوم است از سه جهت محدودیت دارد. از سمتی به مغازه ۲ ، از سمتی به مغازه ۱ و از سمتی به ورودخانه محدود می شود، فقط در یک جهت امکان نفوذ برای آن وجود دارد، مغازه ۳ کمترین وسعت نفوذ را دارد زیرا از دو جهت محدود به مغازه ۲ و ۳ است و از طرفی به ورودخانه محدود می شود و از طرف دیگر با سکونتگاه بعدی فاصله زیادی دارد.</p>	<p>پاسخ پیشنهادی</p>
<p>ب- کدام مغازه وسیع ترین حوزه نفوذ را دارد؟</p>	
<p>ب- مغازه ۲</p>	<p>پاسخ پیشنهادی</p>
<p>ج- چرا مردم ساکن در نواحی غربی مغازه ۳ برای خرید به آنجا مراجعه نمی کنند؟ چرا حوزه نفوذ مغازه ۳ از سمت شرق گسترش نیافته است؟</p>	
<p>ج- چون به مغازه ۲ نزدیک ترند. چون در سمت شرق دو مغازه دیگر وجود دارد و مردم به آن دو مغازه نزدیک ترند.</p>	<p>پاسخ پیشنهادی</p>
<p>د- چرا مغازه ۱ کم وسعت ترین حوزه نفوذ را دارد؟ توضیح دهید.</p>	
<p>د- چون مغازه ۱ از هر طرف محدودیت دارد، از سمت شمال به مغازه ۲ و از سمت شمال شرق به مغازه ۳ و از سمت شرق به ورودخانه و از سمت غرب و جنوب با سکونتگاههای بعدی فاصله زیادی دارد.</p>	<p>پاسخ پیشنهادی</p>
<p>ه- آیا در مکان یابی احداث یک مغازه یا سایر مراکز خدماتی باید به حوزه نفوذ آن ها توجه کرد ؟ چرا؟</p>	
<p>ه- بله حتما باید توجه شود و گرنه موجب زیان اقتصادی می شود.</p>	<p>پاسخ پیشنهادی</p>
<p>با کمک معلم بر روی یک نقشه استان محل زندگی تان روستاها ، شهرهای کوچک و بزرگ و مراکز دهستان و شهرستان و... را پیدا کنید و نام آنها را بنویسید و سلسله مراتب آنها را نمایش دهید.</p>	<p>سؤال ۳</p>
<p>نقشه استان محل زندگی تان را در کلاس بیاورید و این فعالیت را انجام دهید مثلا با توجه به نقشه استان خراسان جنوبی می توان چنین نوشت: ۱- شهرستان بیرجند ۲- بخش مرکزی ۳- دهستان باقران ۴- روستای امیر آباد</p>	<p>پاسخ پیشنهادی</p>
<p>فعالیت صفحه ۱۶</p>	
<p>آیا در شهر محل زندگی شما حومه نشینی وجود دارد؟ حومه ها در کدام جهت شهر و از چه نوع اند؟ ساکنان آنها را بیشتر کدام گروه های اجتماعی تشکیل می دهند؟ در این باره تحقیق کنید و نتایج را به کلاس بیاورید.</p>	<p>سؤال ۱</p>
<p>بله ، معمولا حومه نشینی در شهرهای بزرگ و متوسط وجود دارد مثلا در شمال و غرب بیرجند حومه های مسکونی فقیر نشین قرار دارد. و در جنوب و جنوب غربی حومه های مرفه نشین قرار دارد. بیشتر ساکنان شمال و غرب بیرجند را کارگران ساده و مهاجران روستایی تشکیل می دهند و در جنوب و جنوب غرب استان بیشتر ساکنان را کارمندان رسمی دولت و پزشکان و نیروهای نظامی و انتظامی و اساتید دانشگاه ها ، سکونت دارند. دانش آموزان می توانند با پرس و جو و جستجو در اینترنت مطالعه مقالات مختلف تحقیق انجام دهند.</p>	<p>پاسخ پیشنهادی</p>

سؤال ۲	الف- با توجه به جدول صفحه ۱۳ کدام قاره ها بیشترین شهرها با جمعیت بیش از ده میلیون نفر دارند؟
پاسخ پیشنهادی	آسیا، آمریکا، آفریقا
	ب- به نظر شما علت ظهور مگالاپلیس ها و شهرهای بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت در مشرق و جنوب شرقی آسیا در چند دهه اخیر چیست؟
پاسخ پیشنهادی	رشد بی رویه جمعیت مخصوصا در کشور های چین ، اندونزی، مالزی، ژاپن ، کره جنوبی و... و رشد روز افزون صنایع به ویژه صنایع نو و فناوری های جدید موجب رشد مگالاپلیس ها شهرهای پر جمعیت در این قسمت جهان شده است.
سؤال ۳	آیا افزایش شهرهای میلیونی، فشار بر منابع و محیط زیست را بیشتر می کند؟ چرا؟ دلیل بیاورید.
پاسخ پیشنهادی	بله ، به علت جمعیت فراوانی که در این شهرها وجود دارند و نیاز های این جمعیت باید تأمین شود، نیازهایی چون تأمین آب آشامیدنی سالم، فضای سبز، سیستم حمل و نقل ، تأمین مسکن و... که هر کدام می تواند مشکلات زیست محیطی فراوانی از جمله آلودگی هوا، آلودگی صوتی، کمبود منابع آب و برق ، تغییر کاربری زمین و فرسایش خاک ، ترافیک، فاضلاب های خانگی و صنعتی و...
فعالیت صفحه ۱۸	
سؤال ۱	با توجه به آنچه در سال گذشته در چارچوب نظریه مرکز- پیرامون خواندید، آیا مدل روابط شهر و روستا در بالا را می توان با این نظریه انطباق داد؟ استدلال کنید.
پاسخ پیشنهادی	بله چون در اینجا نیز روستاها مثل کشورهای پیرامون فقط مواد اولیه و نیروی کار را به شهرها ارائه می کنند و در مقابل کالاهای ساخته شده در کارخانه های شهری و افراد آموزش دیده شهری برای ارائه خدمات به روستاها می آیند. می توان گفت به لحاظ شکل ظاهری همان رابطه برقرار است.
سؤال ۲	درباره یک روستا در جهان که عملکردی غیر کشاورزی و دامپروری دارد تحقیق و گزارش خود را به کلاس ارائه کنید.
پاسخ پیشنهادی	روستاهای که خدمات غیر کشاورزی دارند، مثلا روستاهای معدنی، گردشگری می توان تحقیق ارائه داد. دانش آموزان می توانند با پرس وجو و یا جست وجو در اینترنت اطلاعات زیادی را در این خصوص جمع آوری نموده و به عنوان فعالیت مستمر خارج از کلاس ارائه نمایند. مثال روستای معدن قلعه زری در ۱۴۰ کیلومتری بیرجند که بیشتر ساکنان آن در معدن مس این روستا مشغول به کارند، یا روستای ماهخونیک که یک روستای گردشگری می باشد. و یا روستای کندوان و ابیان که مردم آن بیشتر از طریق گردشگری درآمد دارند.
فعالیت صفحه ۲۰	
سؤال ۱	عوامل مهاجرت روستا- شهری را در چند گروه دسته بندی کنید.
پاسخ پیشنهادی	عوامل طبیعی: خشکسالی های پی در پی ، کمبود بارندگی ، کمبود منابع آب های سطحی و زیر زمینی و خشک شدن قنات ها، انهدام کشاورزی عوامل انسانی: کاهش سطح تولید و اشتغال، اصلاحات ارضی دهه ۴۰، توجه مفرط به صنایع مونتاژ، واردات کالاهای خارجی، تجمل گرایی و دوری از ساده زیستی، بیکاری و نبود شغل در روستاها، عدم وجود امکانات زیر بنایی مانند آب ، برق، جاده و سرویس های حمل و نقل و ارتباطات، خدمات بهداشتی درمانی، خدمات آموزشی، بانک و... در روستاها و توجه بیش از حد به توسعه شهری و رها کردن روستاها.
سؤال ۲	به نظر شما تبدیل شدن روستاها به شهر چه پیامدهایی دارد؟
پاسخ پیشنهادی	جمعیت روستاها وقتی به ۱۰۰۰۰ نفر برسد به عنوان شهر شناخته می شود و با ایجاد شهرداری در آنجا کلیه خدمات روستایی قطع می گردد. در حالیکه خیلی از امکانات شهری هنوز به این روستاها ورود نکرده اند به عنوان مثال

<p>شهرهایی مثل زهان، سه قلعه، محمد شهر در خراسان جنوبی که سالهاست به عنوان شهر شناخته می شوند هنوز هیچ یک از ظرفیت های شهری در آن دیده نمی شود، مردم این شهرها باید عوارض شهری پرداخت کنند در حالی که از خدمات تاکسی و اتوبوسرانی بی بهره اند، اشتغال شهری تقریبا صفر است و از مردم بومی در ادراه این شهرها استفاده نمی شود. مردم همچنان به کشاورزی و دامداری اشتغال دارند و در سطح درآمدی پایین به سر می برند اما باید هزینه های شهری پرداخت نمایند. در واقع شهر بودن امتیازی برای این روستاها محسوب نمی شود که هیچ بلکه از امتیازات روستایی خود نیز بی بهره اند.</p>	
<p>نام کلان شهرهای ایران که بیش از ۱ میلیون نفر جمعیت دارند، جست و جو کنید و بنویسید.</p>	<p>سؤال ۳</p>
<p>تهران، مشهد، تبریز، قم، اراک، اهواز، کرج</p>	<p>پاسخ پیشنهادی</p>
<p>شهر محل زندگی شما چند نفر جمعیت دارد و در کدام طبقه ی سلسله مراتب شهری قرار می گیرد؟</p>	<p>سؤال ۴</p>
<p>با راهنمایی معلم خود و از طریق سایت های معتبر اینترنتی این فعالیت را انجام دهید. مثلا بیرجند ۲۰۷۸۲۴ نفر ، شهر منطقه ای است. تهران کلان شهر ملی است و شهرهای تبریز، اصفهان، قم، کرج، مشهد، شیراز، اهواز و کرمانشاه کلان شهرهای منطقه ای هستند.</p>	<p>پاسخ پیشنهادی</p>